

Heilige Paus Paulus VI en het Credo van het Volk van God

In 1967 hield Paulus VI een “Jaar van het Geloof” en na afsluiting hiervan schreef hij het *Credo van het Volk van God*. Het is een uitleg van de Geloofsbelijdenis, met aandacht voor kwesties die toen speelden. Maar deze diepzinnige tekst blijft actueel.

Credo van het Volk van God - 30 juni 1968

Deel 1 - Inleiding

Eerbiedwaardige broeders, geliefde zonen en dochters,

Zo komt er dan, met deze plechtige liturgieviering, een einde aan het 19e eeuwfeest van de marteldood van de heilige apostelen Petrus en Paulus. Zo vindt het 'jaar van het geloof' zijn bekroning. Met dit jaar wilden wij Petrus en Paulus herdenken, tot getuigenis van ons onwrikbaar voornemen trouw te blijven aan wat zij ons hebben doorgegeven: het geloof dat ons is toevertrouwd. 1 Tevens wilden wij ons gesterkt voelen in ons streven om van dat geloof degelijke levenskost te maken voor de situatie waarin de Kerk, onderweg in de wereld, zich op dit punt van haar geschiedenis bevindt.

We achten het dan ook onze plicht hier allen te danken die op onze uitnodiging zijn ingegaan. Zij hebben er samen een schitterende volheid aan gegeven: hun persoonlijke aanvaarding van Gods woord verdiept, elk in zijn eigen gemeenschap de geloofsbelijdenis hernieuwd en

daarvan getuigenis afgelegd in een echt christelijk leven. Naar onze broeders in het bisschopsambt vooral, maar ook naar alle gelovigen van de heilige katholieke Kerk, gaat onze dank uit en onze zegen. Nog van een andere plicht, dunkt ons, moeten wij ons thans kwijten. Wij moeten de opdracht uitvoeren die Christus heeft gegeven aan Petrus en diens opvolgers, onder wie wij de laatste zijn in verdienste: "wij moeten onze broeders sterken in hun geloof." 2 Uiteraard beseffen wij onze menselijke zwakheid, maar toch gaan we met alle kracht die in ons is gelegd door Christus' opdracht een geloofsbelijdenis afleggen, een Credo uitspreken. Het zal geen strikt dogmatische definitie zijn, maar in wezen een herhaling van de geloofsbelijdenis van Nicea, dat onvergankelijke Credo uit de overlevering van Gods heilige Kerk, zij het enigszins uitgewerkt naar de eis van ons huidig geesteklimaat.

Hierbij houden we rekening met de geloofsverontrusting in sommige hedendaagse leefmilieus. Men ontkomt daar niet aan de invloed van de grondige Omwenteling die zich voltrekt in een wereld waar een groot aantal zekerheden in het gedrang komt of in het geding wordt gebracht. Ook katholieken laten zich blijkbaar aansteken door een koortsachtige belustheid op veranderingen en nieuwigheden. Ongetwijfeld moet de Kerk zich steeds weer inspannen Om dieper door te dringen in Gods ondoorgrondelijke geheimen, om ze in steeds aanvaardbaarder vorm voor te zetten aan geslacht op geslacht, wegens de heilzame vruchten die uit deze geheimen welig voor allen groeien. Maar terwijl men zich in het nodige onderzoek verdiept - een onafwendbare plicht -, dient men uiterst nauwlettend te waken tegen iedere aantasting van de inhoud van de christelijke leer. Anders zou men - zoals thans maar al te vaak gebeurt - onrust en verbijstering zaaien in menig gelovig hart. Inmiddels dient er op één ding te worden gewezen: achter de waarneembare, wetenschappelijk controleerbare feiten kunnen wij, dank zij het godsgeschenk van ons verstand, de werkelijkheid zelf (datgene wat is) achterhalen en dus heel wat meer dan een louter subjectieve omschrijving van bewustzijnslagen en bewustzijnsontplooiing. Verder heeft tekstuitleg - hermeneutiek - tot doel te ,trachten, met eerbiediging van de gebezigde woorden, de betekenis te ontcijferen en uiteen te zetten die in een bepaalde tekst vervat ligt; en niet: deze betekenis naar de willekeur van eigenmachtige hypothesen op enigerlei wijze te vervormen. Tenslotte hebben wij een onbepert vertrouwen in de Heilige Geest, ziel van de Kerk, en in de goddelijke deugd van geloof, levenskiem van het mystieke lichaam. Wij weten, dat men van Christus' plaatsbekleder een enkel woord verwacht, en aan die verwachting komen we tegemoet in de toespraken die we met veel genoeg geregeld houden. Vandaag doet zich echter de gelegenheid voor tot een nadrukkelijker uitspraak.

Op deze sluitingsdag van het jaar van het geloof, feestdag van de heilige apostelen Petrus en Paulus, hebben we ons voorgenomen de levende God te huldigen met een geloofsbelijdenis. In Cesarea Filippi heeft Petrus eens het woord genomen uit naam van de twaalf. Daar heeft hij, boven de wirwar van menselijke opinies uit, getuigd, dat Christus de Zoon is van de levende God. Evenzo verheft vandaag Petrus' schamele opvolger, herder van de universele Kerk, zijn stem en onwankelbaar legt hij, uit naam van heel het volk van God, getuigenis af voor de goddelijke waarheid die de Kerk te verkondigen heeft gekregen aan alle volkeren.

Het ligt in ons voornemen deze geloofsbelijdenis zó compleet en expliciet te doen zijn, dat ze terdege kan voorzien in de algemene behoefte aan licht. Deze leeft niet alleen bij talloze gelovigen, maar eveneens bij alle mensen die in de wereld op zoek zijn naar waarheid, tot welke gezindte zij ook behoren.

Ter verheerlijking van de allerhoogste God en van onze Heer Jezus Christus, vol vertrouwen op de bijstand van de heilige maagd Maria en van de heilige apostelen Petrus en Paulus, met het oog op het welzijn en de opbouw van de Kerk leggen wij uit naam van alle bisschoppen en alle gelovigen de volgende geloofsbelijdenis af, in volkomen eenheid van geest met u allen, beminde broeders, geliefde zonen en dochters.

Deel 2 – Geloofsbelijdenis

1 God de Schepper

Wij geloven in één God, Vader, Zoon en Heilige Geest, Schepper van al het zichtbare - zoals deze wereld, toneel van ons kortstondig bestaan - en al het onzichtbare - zoals de loutere geesten, die ook engelen heten en tevens Schepper van de geestelijke, onsterfelijke ziel in ieder mens. Het wezen van God

2 Het wezen van God

Wij geloven, dat deze enige God ook in zich volstrekt één is, zowel in zijn oneindig heilig Wezen als in elk van zijn volmaakte attributen: almacht, onbegrensde kennis, voorzienigheid, wil en liefde. Hij is Die is, zoals Hijzelf aan Mozes heeft geopenbaard, en Hij is Liefde, zoals de apostel Johannes ons voorhoudt.

3 ...absoluut onbegrijpelijk

In deze beide namen, Zijn en Liefde, ligt dus op onnaspeurlijke wijze de goddelijke werkelijkheid zelf vervat van Hem die zich kenbaar heeft willen maken aan ons. Toch *'woont Hij in ongenaakbaar licht'*

en staat Hij in Wezen boven alle namen, alle dingen en alle geschapen geesten. Alleen God zelf kan ons een juist en volledig denkbeeld geven van zijn Zijn, door de openbaring dat Hij Vader, Zoon en Heilige Geest is.

4 Deelhebben aan het leven van God

Bij zijn gratie zijn wij geroepen tot deelgenootschap aan zijn eeuwig leven: hier op aarde in het duister van het geloof en hiernamaals in het onvergankelijke licht, het eeuwige leven. De drie Personen - elk voor zich één en hetzelfde goddelijk Wezen - bestaan van eeuwigheid af uit banden van wederkerigheid, die het diepste zaligend leven uitmaken van God, de driewerf heilige, oneindig ver verheven boven al wat wij naar mensenmaat kunnen bedenken.

5 Gods eenheid door tallozen betuigd

Intussen danken wij de goddelijke Goedheid voor het feit, dat talloze gelovigen, ten overstaan van alle mensen, met ons Gods eenheid kunnen betuigen, ook al kennen zij het mysterie van de heilige Drievuldigheid niet.

6 Drie Personen - Eén God

Wij geloven dus in de Vader, die van eeuwigheid af de Zoon voortbrengt; in de Zoon, het Woord van God, die van eeuwigheid af wordt voortgebracht; in de Heilige Geest, ongeschapen Persoon, die van eeuwigheid af voortkomt uit de Vader en de Zoon als beider Liefde. Tussen de drie goddelijke Personen, *coaeternae sibi et coaequales*, (onder elkaar gelijk eeuwig en gelijke wezens) voltrekt zich in eindeloze weelde, met de opperste luister die het ongeschapen Wezen kenmerkt, Gods zelfzaligende leven binnen diens volkomen eenheid. En immer 'moet men in de Drievuldigheid de Eenheid eren en in de Eenheid de Drievuldigheid'.

7

Jezus Christus, God en Mens tegelijk

Wij geloven in onze Heer Jezus Christus, de Zoon van God. Hij is het eeuwig Woord, vóór alle tijden geboren uit de Vader, één in Wezen met de Vader, (*homo-ousios toi Patri*) en door Hem is alles geschapen. Door dit Woord is alles ontstaan. Hij heeft het vlees aangenomen door toedoen van de Heilige Geest in de schoot van de maagd Maria en is mens geworden. In zijn godheid is Hij dan ook de gelijke van de Vader, in zijn mensheid diens mindere en in zichzelf ondeelbaar één, niet door een of andere onmogelijke vereenzelviging van zijn beide naturen, maar door zijn eenheid als Persoon.

8 De leer van Christus

Hij heeft onder ons gewoond, vol genade en waarheid. Hij heeft Gods koninkrijk aangekondigd en gesticht en ons in zichzelf de Vader kenbaar gemaakt. Hij heeft ons zijn nieuwe gebod gegeven: elkaar beminnen zoals Hij ons heeft bemind. Hij heeft ons de weg gewezen van de evangelische zaligheden: armoede naar de geest, zachtzinnigheid, geduld in lijden, dorst naar gerechtigheid, barmhartigheid, zuiverheid van hart, streven naar vrede, vervolging dulden om de gerechtigheid.

9 Onze Verlosser

Hij heeft geleden onder Pontius Pilatus als Lam Gods dat de zonden van de wereld op zich neemt en heeft ons door zijn verlossende kruisdood met zijn eigen bloed gered. Hij is begraven en op de derde dag uit eigen kracht verrezen. Door zijn ve rrijzenis heeft Hij ons deelachtig gemaakt aan het goddelijk leven, dat is: leven uit genade.

10 Rechter en Zaligmaker

Hij is opgestegen ten hemel en zal wederkomen in heerlijkheid om levenden en doden te oordelen, elk naar eigen verdiensten. Eeuwig leven zal het deel zijn van al wie hebben beantwoord aan Gods liefde en barmhartigheid; onblusbaar vuur het deel van al wie zich daartegen ten einde toe hebben verzet.

11 De Heilige Geest

Wij geloven in de Heilige Geest, die Heer is en het leven geeft, die met de Vader en de Zoon tezamen wordt aanbeden en verheerlijkt. Hij heeft tot ons gesproken door de profeten en is door Christus tot ons gezonden, na diens verrijzenis en opgang tot de Vader. Hij schenkt de Kerk licht en leven, bescherming en leiding.

12 De Heilige Geest maakt ons heilig

Hij loutert de gelovigen, mits ze zich niet aan zijn genade onttrekken. Zijn inwerking tot in het diepste van de ziel biedt een mens de mogelijkheid in te gaan op Christus' uitnodiging: *'Wees volmaakt zoals uw Vader in de hemel volmaakt is'* (Matteüs 5, 48).

13 De unieke uitverkiezing van Maria

Wij geloven, dat Maria, altijd maagd, de moeder is van het vlees geworden Woord, onze God en Zaligmaker Jezus Christus. Door deze unieke uitverkiezing is zij, om de verdiensten van haar Zoon, in de hoogste graad deelachtig geworden aan de verlossing: van iedere smet van erfzonde gevrijwaard en meer dan welk ander schepsel overstelpt met genadegaven.

14 Ten hemelopgenomen en verheerlijkt

Wegens haar nauwe, onverbreeklijke banden met de geheimen van menswording en verlossing is de heilige Maagd, de onbevleete, aan het einde van haar aardse leven met lichaam en ziel in de hemelse heerlijkheid opgenomen en gelijkvormig geworden aan haar verrezen Zoon: voorafspiegeling van wat eens alle rechtvaardigen ten deel zal vallen.

15 Moeder van de Kerk

En wij geloven, dat de heilige moeder van God, tweede Eva, moeder van de Kerk, in de hemel nog steeds haar moederlijke taak vervult voor ieder lid van Christus' lichaam: nog steeds werkt ze mee aan het ontkiemen en groeien van het goddelijk leven in de ziel van alle gelovigen.

16 Wij - die door de erfzonde zijn gevallen

Wij geloven, dat in Adam allen hebben gezondigd. Door Adams oerzonde is namelijk het mens-zijn, dat alle stervelingen gemeen hebben, in een staat van verval geraakt met alle gevolgen van dien: een heel andere staat dan de oerstaat van onze stamouders, hun staat van heiligheid en gerechtigheid waarin de mens noch kwaad kende noch dood. Wat wij allen ontvangen, is juist dit mens-zijn: geheel vervallen, verstoken van de genade die eens zijn deel was, gekwetst in zijn eigen natuurlijke vermogens, onderworpen aan de heerschappij van de dood.

17 Een natuurlijk gegeven

In deze zin juist wordt ieder mens in zonde geboren. Met het belijden wij kortom, dat de erfzonde wordt doorgegeven tegelijk met het mens-zijn, 'niet via navolging, maar via voortplanting', en dat ze dus 'iedereen eigen is'.

18 Aan het Kruis verlost

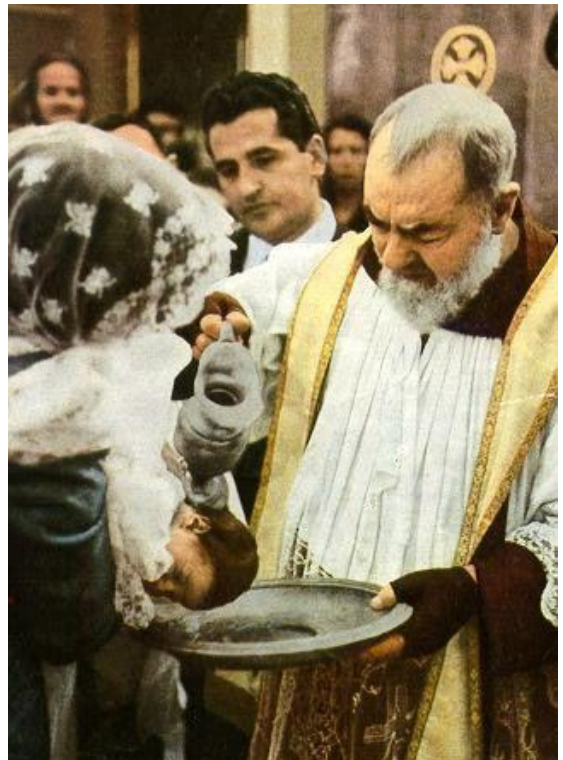
Wij geloven, dat onze Heer Jezus Christus ons door zijn kruisoffer heeft vrijgekocht van de erfzonde en van alle persoonlijke zonden die elk van ons heeft bedreven. Zo is dus, naar het woord van Paulus, 'waar de zonde gewoekerd had, de genade tot nog rijker vrucht' gaan gedijen.

19 Door het Doopsel geheiligd

Wij geloven in één enkel Doopsel, door Christus ingesteld tot vergeving van de zonden. Dit doopsel moet ook worden toegediend aan kinderen die nog geen enkele persoonlijke zonden hebben kunnen bedrijven. Bij hun geboorte zijn ze immers verstoken van de bovennatuurlijke genade en moeten dus worden herboren tot het goddelijk leven in Christus 'door water en Heilige Geest'.

20 De Kerk van Christus

Wij geloven in de ene, heilige, katholieke en apostolische Kerk, door Christus gegrondvest op déze rots, die Petrus is. Zij vormt Christus' mystieke lichaam en is zowel een zichtbaar genootschap - een hiërarchisch geordend organisme als een gemeenschap in de geest; zowel aardse Kerk Gods volk onderweg hier beneden - als Kerk die met hemelse gaven is overstelpt; zowel kiem en eerste vrucht van Gods

koninkrijk - voortzetting binnen de mensengeschiedenis van het verlossingswerk en het verlossende lijden als Kerk die naar volkomen voleinding streeft in een punt achter de tijd, in de eeuwige heerlijkheid.

21 Door Sacramenten en genade

In de loop der tijden vormt Christus, de Heer, zelf zijn Kerk, door middel van de sacramenten, uitvloeiselen van zijn volheid. Hiermee maakt de Kerk haar leden deelachtig aan het geheim van Christus' dood en verrijzenis, door de genade van de Heilige Geest, die haar het leven schenkt en de kracht tot handelen.

22 ... is zij heilig

Al omvat ze nu ook zondaars, toch is ze heilig, aangezien ze geen ander leven heeft dan het genadeleven. Door te leven vanuit dit leven kunnen haar leden zich heiligen; door zich aan dit leven te onttrekken, komen ze tot zonden en overtredingen, die een hinderpaal vormen voor de uitstraling van de heiligheid van de Kerk. Daarom lijdt de Kerk onder deze zonden en doet ze er boete voor, maar tevens heeft ze de macht haar kinderen ervan te genezen met Christus' bloed en met de gave van de Heilige Geest.

23 Abraham - Petrus - Bisschoppen

De Kerk is erfgename van Gods beloften, geestelijke dochter van Abraham door de erfopvolging van het Israël wiens Schriften zij liefdevol bewaart; wiens aartsvaders en profeten zij vereert. Voorts is zij gegrondvest op de apostelen: alle eeuwen door brengt zij hun altijd levende woorden over en zij bestendigt, in de persoon van Petrus' opvolger en van de bisschoppen die met hem in gemeenschap staan, de herderlijke volmachten van de apostelen.

24 De volheid van de Openbaring

Tenslotte wordt zij voortdurend bijgestaan door de Heilige Geest. Zo heeft de Kerk de zending van bewaarster, leermeesteres, vertolkster en verkondigster van de waarheid die God nog enigszins verhuld heeft geopenbaard door de profeten en in haar volheid door de Heer Jezus.

25 Wat geloven wij?

Wij geloven al wat er vervat ligt in Gods woord, schriftelijk of overgeleverd, en wat de Kerk ons als goddelijke openbaring te geloven voorhoudt, hetzij door een plechtige uitspraak hetzij door haar gewone, universele lering. Wij geloven in de onfeilbaarheid die Petrus' opvolger geniet, wanneer hij ex cathedra optreedt als opperherder en leraar van alle gelovigen, en die ook ten deel valt aan het bisschoppencollege, wanneer dit met hem het opperste leergezag uitoefent.

26 Eenheid in veelvoud

Wij geloven, dat de Kerk, die door Christus is gesticht en voor welke Hij heeft gebeden, onverbrekkelijk één is in haar geloof, haar eredienst en haar band van hiërarchische gemeenschap. De bonte rijkdom binnen de Kerk aan liturgische riten, de verscheidenheid aan erkende scholen van godgeleerdheid en spiritualiteit alsook aan particuliere vormen van kerkorde doen geenszins afbreuk aan de eenheid van de Kerk, integendeel: zij stellen die nog scherper in het licht.

27 Buitenkerkelijke christelijke gemeenschappen

Ook buiten het verband van Christus' Kerk bestaan er, naar wij gaarne erkennen, talrijke elementen van waarheid en heiliging die haar in eigendom toebehoren en hun streefpunt hebben in de katholieke eenheid. Voorts geloven wij in het werk van de Heilige Geest, die in het hart van Christus' leerlingen liefde weet te wekken voor deze eenheid. Daarom koesteren wij de hoop, dat ook de christenen die nog niet volledig in gemeenschap staan met de éne Kerk zich eens zullen herenigen tot één kudde en één herder.

28 Voor een buitenkerkelijke eeuwige redding

Wij geloven, dat de Kerk noodzakelijk is voor het heil van ieder mens, omdat Christus, enig Middelaar en enige weg tot het heil, voor ons aanwezig wil zijn in zijn lichaam, dat is de Kerk. Maar Gods heilsplan strekt zich uit tot alle mensen: het heil is ook bereikbaar voor al wie buiten eigen schuld geen kennis dragen van Christus' evangelie en van zijn Kerk, als ze God maar zoeken met een oprecht hart en zijn wil trachten te volbrengen zoals hun geweten hun ingeeft. Hun aantal is slechts bij God bekend.

29 Mis en Kruisoffer

Wij geloven, dat in de mis het offer van de Calvarieberg sacramenteel tegenwoordig wordt gesteld op onze altaren. Deze mis wordt gecelebreerd door de priester, die Christus zelf vertegenwoordigt op grond van zijn sacramenteel ontvangen wijdingsmacht, en hij draagt haar op uit naam van Christus en van de ledematen van diens mystieke lichaam.

30 Christus in het Sacrament

Wij geloven, dat bij de consecratie brood en wijn veranderen in het lichaam en bloed van Christus die vol glorie heerst in de hemel. Op dezelfde wijze zijn bij het laatste avondmaal brood en wijn door de instellingswoorden van de Heer veranderd in Zijn lichaam en bloed, die Hij weldra aan het kruis voor ons ten offer zou gaan brengen. Ook geloven wij, dat de Heer op mysterieuze wijze waarlijk, werkelijk en substantieel tegenwoordig is onder datgene wat voor onze zintuigen onveranderd hetzelfde blijft.

31 Werkelijke wezensverandering - *transsubstantiatie*

Slechts op één enkele wijze kan Christus dus in dit sacrament tegenwoordig zijn: de werkelijkheid zelf van het brood verandert in zijn lichaam en de werkelijkheid zelf van de wijn verandert in zijn bloed. Onveranderd blijven in brood en wijn enkel de eigenschappen die wij met onze zintuigen kunnen waarnemen. Deze geheimvolle verandering draagt in de Kerk de uiterst passende naam van *transsubstantiatie*.

32 ... onafhankelijk van ons denken

Theologen kunnen trachten enigszins dieper door te dringen in dit geheim. Wil hun uitleg niet in strijd komen met het katholieke geloof, dan moet daarin één ding volstrekt vaststaan: na de consecratie hebben brood en wijn, werkelijk en objectief, geheel buiten onze geest om, opgehouden te bestaan. Van dat ogenblik af staan, onder de sacramentele gedaanten van brood en wijn, Christus' aanbeden lichaam en bloed werkelijk daar vóór ons. Dit heeft de Heer juist zo gewild om

zich aan ons tot voedsel te kunnen geven en ons te betrekken in de eenheid van zijn mystiek lichaam.

33 De verheerlijkte Christus

Het ene, onverdeelde bestaan van de verheerlijkte Christus in de hemel wordt niet verveelvoudigd: het wordt sacramenteel tegenwoordig gesteld op alle plaatsen ter wereld waar de Mis wordt gecelebreerd.

34 ... blijvend in het Sacrament

Na de offerhandeling blijft zijn bestaan aanwezig in het Allerheiligste, dat binnen het tabernakel het kloppende hart van elk van onze kerken vormt. Zo rust dan op ons de vreugderijke plicht om in de heilige Hostie, die we kunnen zien met eigen ogen, het vlees geworden Woord te eren en te aanbidden, dat we niet kunnen zien en dat zich, zonder uit de hemel te komen, voor onze ogen tegenwoordig heeft gesteld.

35 Opgave van de Kerk

Wij belijden, dat Gods koninkrijk hier op aarde is begonnen in Christus' Kerk. Maar het is niet van deze wereld, die in haar huidige gedaante voorbijgaat. De ware groei van dit rijk kan men niet gelijkstellen met de vooruitgang van menselijke beschaving, wetenschap of techniek. Die groei bestaat in steeds diepgaander besef van Christus' onnaspeurlijke rijkdom; in steeds vaster verwachting van de hemelse gaven; in steeds vuriger beantwoording aan Gods liefde; in steeds ruimer uitdeling onder de mensen van genade en van heiligheid.

36 ... en van haar caritas

Juist deze godsliefde echter leidt ertoe, dat de Kerk zich voortdurend en intens bezighoudt met het echte tijdelijke welzijn van de mensen. Terwijl ze haar kinderen er steeds weer aan herinnert, dat ze hier beneden geen vaste woonplaats hebben, blijft ze erop aandringen, dat ieder naar eigen levensroeping en naar beste vermogen bijdraagt tot het welzijn van zijn 'aardse stad': zich inspant voor rechtvaardigheid, vrede en broederschap tussen de mensen onderling; gul is met bijstand voor de naasten, de armsten allereerst en de meest behoeftigen.

37 Zorg van de Kerk

Het innig medeleven van Christus' bruid, de Kerk, met de noden van de mensen, met hun vreugde en verwachting, hun streven en zwoegen is niets anders dan haar hunkering om bij hen te zijn. Zo kan zij Christus' licht voor hen doen opgaan en ze allen bijeen brengen in Hem, hun enige Zaligmaker. Nooit echter mag dit medeleven inhouden, dat de Kerk zich conformeert aan de dingen van deze wereld, of dat zij verslapt in haar vurig uitzien naar de Heer en zijn eeuwig rijk.

38 ... voor het eeuwige leven

Wij geloven in het eeuwige leven. Wij geloven, dat, aan de overkant van dit leven, Gods volk bestaat uit de zielen van al wie sterven in Christus' genade: of ze nog in het Vagevuur moeten worden gelouterd dan wel bij het verlaten van hun lichaam meteen door Jezus worden opgenomen in het paradijs, zoals ook met de goede moordenaar is gebeurd. Voorgoed zal de dood het onderspit delven op de dag van de wederopstanding, wanneer deze zielen zich weer met hun eigen lichaam zullen verenigen.

39 ... in Gods heerlijkheid

Wij geloven, dat de hemelse Kerk wordt gevormd door de talloze zielen die rond Jezus en Maria zijn verzameld in het paradijs. Daar, in de eeuwige zaligheid, zien zij God zoals Hij is. Samen met de heilige

engelen zijn ook zij, in mindere of meerdere mate, betrokken bij de goddelijke heerschappij die de verheerlijkte Christus uitoefent over de wereld: zij spreken voor ons ten beste en met broederlijk medeleven komen zij onze zwakheid te hulp.

40 De strijdende, lijdende en zegevierende Kerk van God

Wij belijden één gemeenschap van al wie in Christus geloven: of ze nog op aarde onderweg zijn dan wel, na dit bestaan, hun loutering voltooien of reeds genieten van de eeuwige zaligheid. Allen tezamen vormen zij één Kerk en wij geloven, dat in deze gemeenschap onze gebeden altijd gehoor vinden bij God en zijn heiligen, naar het woord van Christus: Vraagt en gij zult verkrijgen. En zo, vol geloof en hoop, verwachten wij de verrijzenis van de doden en het leven van het komend rijk.

God die heilig, heilig, heilig is, zij altijd gezegend.

Amen.